

**Колпаков Віктор Михайлович,  
завідувач кафедри стратегічного  
проектування та управління міжгалузевого  
інституту підвищення кваліфікації (м. Київ)**

## **САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК ФАКТОР ПІДГОТОВКИ ЛЮДИНИ ДО ЖИТТЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

**Анотація.** У статті розглядається важливість дисципліни «самоменеджмент» у системі підготовки людини до життя, виведення людської цивілізації із системної, цивілізаційної кризи, необхідність надання важливості цього напрямку в освіті. Розкривається понятійна проблема СМ, показується взаємозв'язок основних понять теорії СМ, розглядається людина як суб'єкт і об'єкт управління з позицій антропології та синергетики, фіксується криза європейської моделі людини і рекомендується послідовність виходу людської цивілізації із системної кризи.

**Ключові слова:** самоменеджмент, людина, криза, система освіти, проблеми самоуправління життєдіяльністю і діяльністю.

**Колпаков Виктор Михайлович**

## **САМОМЕНЕДЖМЕНТ КАК ФАКТОР ПОДГОТОВКИ ЧЕЛОВЕКА К ЖИЗНИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ**

**Аннотация.** В статье рассматривается сущность понятия «самоменеджмента» (СМ), роль и место СМ в процессе жизнедеятельности (реализации собственных потребностей) и деятельности (выполнении норм в социуме) человека, проблемы теории и практики СМ, актуальность введения дисциплины СМ в систему подготовки человека к жизни. Раскрывается понятийная проблема СМ, показывается взаимосвязь основных понятий теории СМ, рассматривается человек как субъект и объект управления с позиций антропологии и синергетики, фиксируется кризис европейской модели человека и рекомендуется последовательность выхода человеческой цивилизации из системного кризиса.

**Ключевые слова:** самоменеджмент, система образования, проблема, человек, понятие, знание.

**Kolpakov Viktor Mikhailovich**

## **SELF-FACTOR IN THE PREPARATION OF HUMAN TO LIFE IN MODERN SOCIETY**

**Abstract.** The article considers the essence of self-management (SM) concept, the SM role and place during the human life (implementing their own needs) and activities (performance standards in society), problems in the SM theory and practice, SM relevance of introducing SM discipline to the man to life lead-up system. SM reveals conceptual problem, showing the relationship of the basic concepts of the theory of SM is considered man as subject and object management positions Anthropology and synergy, fixed the crisis

*of European models of human and recommended sequence of human civilization from the output of a systemic crisis.*

**Key words:** *self-management, the education system, problem, human, the concept, knowledge.*

### **Постановка проблеми**

Численні дослідження з трансформації освітньої парадигми в новому інформаційному суспільстві проголошують про принципову зміну ставлення до людини. За нашою оцінкою рішення цієї проблеми криється в наданні умов людині управляти своєю життєдіяльністю (ЖД) і діяльністю (Д), взагалі своїм саморозвитком, стати досконалою людиною і залишатися нею. Однак реалізація цієї пропозиції вимагає принципового перегляду світогляду і ставлення людини до себе і навколишнього світу.

**Актуальність проблеми дослідження.** У нинішній системі підготовки людини до життя так склалося, що поняття СМ і його ролі та місця в житті людини відсутні, не розкрито також важливість цієї дисципліни в соціалізації людини. Нерозуміння мінливої ролі людини в процесі оновлення парадигми розвитку освіти призводить до відсутності належної уваги до таких заходів, як розроблення методології СМ, методів і технологій самоврядування ЖД і Д людини, її професіонального самовизначення та стратегічного самоврядування.

На основі багаторічного досвіду викладання СМ в різних вузах і системі перепідготовки кадрів у статті звертається увага на необхідність змін у підходах до теорії та практики СМ людини.

### **Аналіз останніх досліджень та публікацій**

Наукові засади реформування системи управління освітою складають праці відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, що в різні періоди розвитку українського суспільства й держави збагачували управлінську теорію і практику. Однак не можна заперечувати вплив наукових доробок вчених у різних галузях науки на становлення й розвиток самоменеджменту, а саме: Д. Карнегі, Н. Хілла, (концепція раціонального життя); М. Вудкок, Д. Френсис (концепція обмежень); А. Гастева, П. Керженцева, Л. Зайверта (концепція раціональної організації часу); В. Бехтерева, А. Адлера, Г. Юнга, Е. Фромма, К. Хорні, Д. Келлі, А. Маслоу, К. Роджерса й Н. Енкельмана, М. Біркенбиль (раціонально-психологічна концепція); В. Кандиби, В. Тарасова, Р. Бендлера, Б. Гріндера, А. Сітнікова (психотехнологічна концепція); Патанджалі, Шанкарачар'ї, Бодхидхарми, Н. Реріха, Харро фон Зінгера та інші (східні концепції); Ф. Тейлор, А. Гастев, П. Керженцев, П. Дракер, А. Любіщев, Г. Альтшуллер, С. Кові, Г. Архангельський та інші (концепції тайм-менеджменту). Водночас проблема СМ в педагогіці не була самостійним об'єктом наукових досліджень.

Саме тому **метою** дослідження є розроблення теоретико-методологічних основ самоменеджменту та їх впровадження в освітню практику.

## Виклад основного матеріалу

### 1. Самоменеджмент як понятійна проблема

Один із засновників сучасної вітчизняної психології Л. Виготський визначав необхідність цілеспрямованого керівництва з боку методології, називаючи її філософією спеціальних дисциплін. На його думку, функціональне місце і значення методології в «організмі» науки такі ж саме, що і скелета в організмі живої істоти. Цей «принципово методологічний скелет» забезпечує єдність і цілісність наукових систем. Під «скелетом» розуміється система основних понять якої-небудь галузі знання, її концептуальний каркас<sup>2</sup>.

У чому методологічні основи СМ в системі підготовки людини до життя? Розглянемо сучасне розуміння самоменеджменту (СМ) окремими авторами (табл. 1).

Таблиця 1

#### Визначення самоменеджменту і розуміння його суті

№	Визначення СМ, автор	Сутність СМ
1	Самоменеджмент – послідовне і цілеспрямоване використання керівником (фахівцем і т.д.) випробуваних методів і практичних прийомів роботи в повсякденній діяльності для підвищення ефективності виконуваних процедур і операцій, досягнення намічених цілей. Спрямований на максимальне використання працівником власних можливостей і свідоме управління своїм робочим часом <sup>22</sup>	Технологія доцільної, ефективної праці
2	Самоменеджмент – самодіяльність, особиста тектологія, управління самим собою <sup>9</sup>	Управління собою в діяльності
3	Система соціальних технологій практичної реалізації адаптивно-розвивальної концепції самоменеджменту .... сукупності методик, прийомів, тестів, які дають можливість оцінити власні ділові якості і вибрати послідовність операцій і дій з саморозвитку і самореалізації свого творчого потенціалу на шляху до досягнення ділового успіху <sup>15</sup>	Комплекс засобів із самодіагностики і діяльності, спрямованої на успіх
4	Самоменеджмент — це функція керівника. Самоуправління — це управління самим собою для досягнення особистих цілей <sup>16</sup>	Функції керівника
5	Самоменеджмент, а більш правильно — самоуправління, це самостійність і приватне управління самим собою <sup>21</sup>	Особисте управління самим собою

<sup>2</sup> Виготський Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Виготський // Проблемы общей психологии; под ред. В. В. Давыдова. — М.: Педагогика, 1982. — Т. 2. — 504 с.

<sup>22</sup> Управление персоналом: энциклопед. словарь / под ред. А. Я. Кибанова. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 453 с.

<sup>9</sup> Карпичев В. Самоменеджмент: введение в проблему / В. Карпичев // Проблемы теории и практики управления. — 1994. — № 5. — С. 103–107.

<sup>15</sup> Лукашевич Н. П. Теория и практика самоменеджмента: учеб. пособие / Н. П. Лукашевич. — К.: МАУП, 1999. — 360 с.

<sup>16</sup> Распопов В. В. Самоменеджмент как фактор повышения эффективности менеджмента частных промышленных предприятий: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / В. В. Распопов; Челябинский гос. ун-т. — Челябинск: ЧГУ, 2002. — 193 с.

<sup>21</sup> Токарев В. Ф. Самоменеджмент: методология и практика / В. Ф. Токарев. — Нижний Новгород: Изд-во НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 1999. — 136 с.

Аналіз понять, представлених у таблиці 1, дає змогу говорити, що на сьогодні відсутнє розуміння СМ, але підкреслюється сама важливість цієї управлінської діяльності. Розв'язання цього завдання вимагає більш глибокого розуміння, визначення ролі і місця СМ в системі цивілізаційного управління. У нашому розумінні СМ нині — це наукова дисципліна, що вивчає теорію і практику самостійного управління людиною процесом свого життя і має, в основному, практичну спрямованість, як правило, на життєвий успіх людини. Самоуправління ЖД (реалізацією своїх потреб) і Д (реалізацією норм у виробництві) людини — визначення, що включають весь діапазон здійснення практики самоуправління проявами життя, діяльності людини як особистості, індивідуума і суб'єкта. Поняття повинні перебувати у системному взаємозв'язку<sup>2</sup>. Нами цей взаємозв'язок представлений на рис. 1.

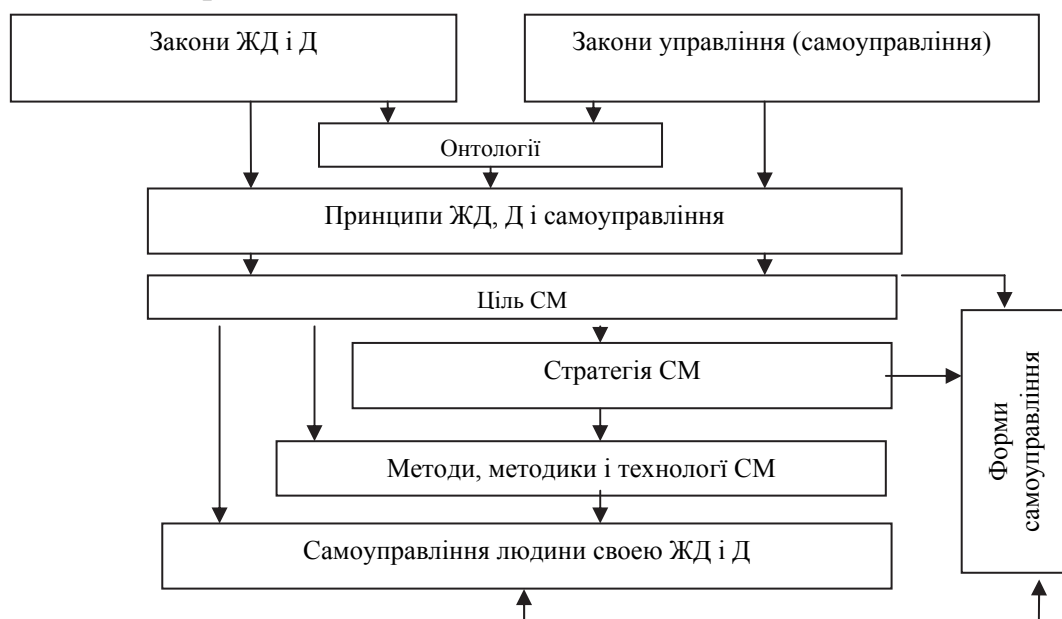


Рис. 1. Взаємозв'язок основних понять теорії самоменеджменту

Виходячи з рис. 1, бачимо, що СМ проявляється в цілях та стратегіях ЖД і Д, реалізованих людиною, у використовуваних методах і технологіях, що відповідають меті і стратегії. У свою чергу, цілі і стратегія визначаються за об'єктивними законами розвитку і управління людиною, як біосоціальної і духовної істоти, онтології життя і принципів, виражених у вимогах законів і правилах (нормах) і їх застосування в реальних умовах. На сьогодні самоменеджменту присвячені численні роботи, є дисертаційні дослідження<sup>16, 21</sup>

## 2. Самоменеджмент людини з позиції антропології, синергетики

Зараз сам термін «людина» є невизначеним і багатьма розуміється як феномен. У біології, соціології та психології існує велика кількість концепцій «людина», кожна

<sup>2</sup> Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский // Проблемы общей психологии; под. ред. В. В. Давыдова. — М.: Педагогика, 1982. — Т. 2. — 504 с.

<sup>16</sup> Распопов В. В. Самоменеджмент как фактор повышения эффективности менеджмента частных промышленных предприятий: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / В. В. Распопов; Челябинский гос. ун-т. — Челябинск: ЧГУ, 2002. — 193 с.

<sup>21</sup> Токарев В. Ф. Самоменеджмент: методология и практика / В. Ф. Токарев. — Нижний Новгород: Изд-во НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 1999. — 136 с.

з наук про неї має різні погляди на людину, її властивості та якості, що визначають її СМ. Людина з позиції філософської антропології характеризується: незвідністю (багатогранна, різнобічна ... має глибинний вимір, і не зводимо її ні до якого аналогу); невизначенність (підпорядкована випадковості, необхідності, засуджена до свободи); незалежність і неповторність (має свій життєвий проект); невимовність (НЕ може пізнати себе ... завжди залишається щось)<sup>5</sup>.

Людина з позиції психологічної антропології має кілька граней прояву себе в природних і штучних (соціумі) умовах. В. Слободчиков, Є. Ісаєв виділяють 5: індивід (як представник роду), суб'єкт (як носій предметної практичної діяльності), особистість (як представник товариства), індивідуальність (унікальна самобуття особистість, яка реалізує себе у творчій діяльності) та універсум (вищий ступінь духовного розвитку людини, що усвідомлює своє буття у світі) (рис. 2)<sup>5</sup>.

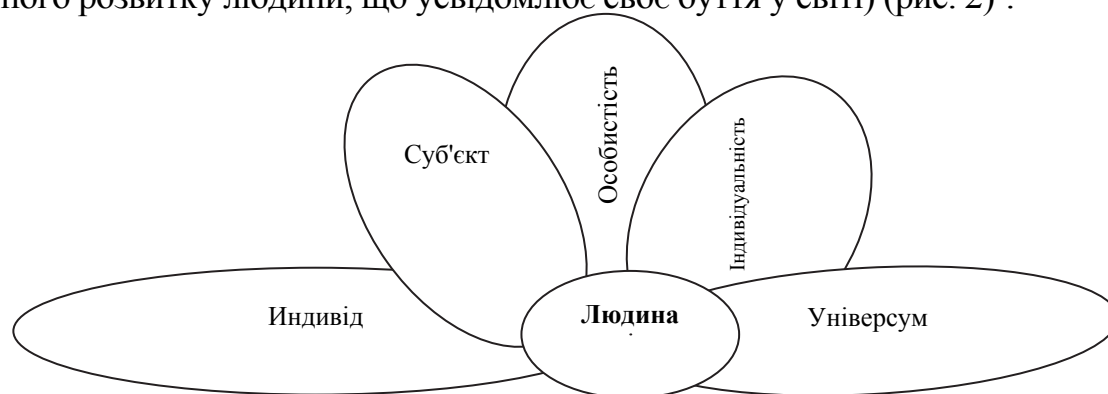


Рис. 2. Характеристики людини з позиції психологічної антропології

Людина з позиції синергетики. Одна з основних установок синергетики — установка на конструювання бажаного майбутнього<sup>12</sup>. Синергетика показує, що шлях у майбутнє для складних нелінійно розвивальних систем, якими є системи навколишнього природного і соціального світу, і ми самі як духовно-тілесні, психосоматичні істоти, завжди не єдиний. Що людина може вибрати той шлях майбутнього розвитку, який є кращим ...<sup>12</sup>. Роль СМ людини підвищується поблизу моментів нестабільності (в точках біфуркації або поблизу моменту загострення). Людина творить самого себе через світ, через свою діяльність у світі. Людина — надзвичайно складне створіння природи. Кожна окрема людина складніше за суспільство, бо несе в собі все соціальне і все природне. З позицій синергетичного бачення управлінських проблем із зростанням, ускладненням і динамізмом виробничих зв'язків, багатоваріантністю рішень в умовах високих темпів технологічних і структурних зрушень «жорстке» управління стає нереальним. Це приводить до можливості вирішення цієї проблеми за рахунок СМ. Ще В. Афанас'єв писав, що краще управління — це самоуправління<sup>1</sup>.

Особливо важливу роль у СМ людини визначено з позицій соціальної психології. Вчені приходять до висновків, що в межах наявного соціального устрою інтенсивно

<sup>5</sup> Губин В. Философская антропология: учеб. пособие для вузов / В. Губин, Е. Некрасова. — М. : ПЕР СЭ ; СПб, 2000. — 240 с.

<sup>12</sup> Князева Е. Н. Мир философских идей С. П. Курдюмова [электронный ресурс] / Е. Н. Князева. — Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/>

<sup>1</sup> Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление / В. Г. Афанасьев. — М. : Политиздат, 1981. — 432 с.

збільшується «розрив між рівнем постійно підвищених потреб особистості на гідне життя, самореалізацію своїх сутнісних сил й обмеженими можливостями їх реалізації»<sup>8</sup>. Ця розбіжність веде до деградації особистості, апатії, помилкових індивідуальних цінностей.

На наш погляд, одним із шляхів захисту життєвих сил людини, самовдосконалення його людських ресурсів та адаптації в умовах змін, є навчання людини самоуправлінню своєю ЖД і Д. Ставши на цей шлях, людина зможе науково обґрунтовано протистояти тиску «перевернутої піраміди» захисту індивідуальної та соціальної суб'єктивності людини, вивільнити особистісні сили від руйнівних впливів суспільства, політично розкріпачити особистість.

Слід погодитися з В. Івановим<sup>8</sup>, що при належному ставленні з боку держави і соціальних інститутів суспільства до індивідуальності людини, сприянні появи енергії соціальних організацій, духовно-культурного, інформаційного, інтелектуального мотивування своїх громадян до гідної життєдіяльності, «піраміда» співвідношення особи і суспільства перевернеться, і людина опиниться на вершині, стане змістом соціального прогресу. Ці особливості, як культурне розмаїття, вимагають свого обліку у самоуправлінні ЖД і Д людиною.

### **3. Антропологічна криза європейської моделі людини**

Розкрити сенс цієї кризи означає розглянути хоча б у першому наближенні цілу низку гуманітарних контекстів — культурологічного, освітнього, наукового, антропологічний зміст яких іманентний за визначенням<sup>19</sup>. На думку В. Слободчикова: «У сучасному світі сьогодні — дві головні болі: глобалізація і постмодернізм, які очевидним чином призвели до цивілізаційної кризи не тільки європейського, а й планетарного масштабу»<sup>19</sup>. Панівне соціо-технічне, утилітарне розуміння людини як ресурсу особливого роду стало результатом багатьох історичних зрушень і підмін в громадській європейській свідомості ХХ століття.

... Однак при більш пильному розгляді горизонтів цивілізаційного кризового процесу можна прийти до висновку, що глибинний план кризи — це сама людина! А значить — в самій суті загально цивілізаційної кризи провідною виявляється саме антропологічна криза. Нині відбувається своєрідний антропологічний поворот: все, що відбувається з людиною, набуває вирішальної ролі в бутті суспільства і культури, в глобальній динаміці сучасного світу<sup>19</sup>. У чому проблема «біологічного», «соціального», «духовного» в людини? Л. Клейн вважає<sup>10; 11; 24</sup>: «Людина розумна, як ми самі себе гордо величаємо, в Європі з'явилася біля 40 тисяч років тому, на Сході і того раніше, але відтоді біологічно не змінювалася. Оскільки біологічна еволюція йде набагато повільніше, ніж соціокультурна, то за вдачею ми всі кроманьйонці, і лише сучасна культура робить нас людиною з великої літери, змушує мислити, оцінювати свої вчинки з морально-етичного погляду. І тільки їй ми зобов'язані всіма нашими духовними, інтелектуальними і соціальними досягненнями, вважає вчений. Коли ж

---

<sup>8</sup> Іванов В. Н. Социальные технологии в современном мире / В. Н. Иванов. — М. : Славянский диалог, 1996. — 335 с.

<sup>19</sup> Слободчиков В. И. Антропологический кризис европейской модели человека / В. И. Слободчиков // Кентавр. — 2005. — № 36. — С. 24–29.

<sup>10</sup> Клейн Л. С. О человеке, тюрьмах и культуре [электронный ресурс] / Л. С. Клейн. — Режим доступа : <http://truba.com/video/261116/>

<sup>11</sup> Клейн Л. С. Перевернутый мир / Л. С. Клейн. — 2-е изд., исправ. и дополн. — Донецк : ДонНУ, 2010. — 406 с.

<sup>24</sup> Ученый в перевернутом мире // Знание – сила. — 2001. — № 7. — С. 42–49.

утворюється дефіцит культури, «зсередини» людини вискакує дикун, правда, що користується всіма благами науково-технічного прогресу і тому особливо небезпечний».

Потрапивши в тюремний табір, він виявив дивовижну подібність табірної анклаву, де люди представлені самоорганізації, з племенами епохи верхнього палеоліту. Л. Клейн називає таке суспільство більш відповідним природі людини, протиставляє нашому звичайному, народженому розвиненою культурою, цивілізацією. До такого ж висновку можна прийти, ознайомившись з експериментом, який був проведений в 1971 р. американським психологом Ф. Зімбардо<sup>7</sup>. Експеримент являє собою психологічне дослідження реакції людини на обмеження свободи, на умови тюремного життя і на вплив нав'язаної соціальної ролі на поведінку. Через тиждень експеримент був припинений в силу того, що у цілком цивілізованих людей із-за введення тюремних норм в їхню діяльність, «зсередини» вискочив дикун. Отже, проблему треба шукати в людині.

Коли закінчувалася друга світова війна, багато від великих світу цього до так званих простих людей думали, що це божевілля людства останнє. Однак, для тих, хто розуміє реальний світ і відстежує тривалі тенденції, майбутнє бачилося іншим. Наприклад, французький льотчик, філософ і письменник Антуан де Сент-Екзюпері гостро відчував, що цей трагічний урок не призведе до звільнення людини, її душі, її творчих сил. В одному зі своїх останніх листів перед останнім вильотом він писав: «Всією душею ненавиджу мою епоху. Людина гине не від спраги ... на світі є тільки одна проблема ... одна-єдина: повернути людям духовний зміст, духовні турботи. Зрозумійте, неможливо більше жити холодильниками, політикою, балансами і кросвордами! Абсолютно неможливо. Неможливо жити без поезії, без фарб, без любові ... Є лише одна проблема, одна-єдина: знову відкрити, що існує життя духу — більш піднесене, ніж життя розуму, єдине життя, здатне дати людині задоволення. Сучасну людину тримають в покорі — залежно від середовища ... Нас дивно спритно оскопили ... я ненавиджу цю епоху, в якій під гнітом загального тоталітаризму людина стає тихою, видресированою і покірною твариною. Куди йдемо ми самі в цю епоху загального бюрократизму? До людини-робота, до людини-мурашки, до людини, яка метушиться між каторжною працею на конвеєрі і грою в карти. До людини, оскопленої в її творчій могутності... До людини, яку годують виробами стандартної культури, як бика сіном ... основна проблема нашого часу: питання про значення людини, на яке ніхто не пропонує відповіді, і, як мені здається, що ми рухаємося до самих чорних часів в історії»<sup>17</sup>.

У передмові до однієї з робіт великого російського логіка, соціолога і філософа А. Зінов'єва і теж льотчика другої світової, можна прочитати таке: «Ніщо не дається людям так важко, як правда про самих себе. Свого часу люди були глибоко вражені й обурені відкриттям Коперника. Вони не хотіли допустити, що їх Земля — не центр світобудови, а його периферія, всього лише одна з багатьох загублених у Всесвіті планет. Точно так само вони реагували на вчення Дарвіна. Твердження, що людина походить від мавпи, вони сприйняли як неприпустиму образу. Соціологія Зінов'єва

<sup>7</sup> Зімбардо Ф. Эффект Люцифера. Почему хорошие люди превращаются в злодеев. Стэнфордский тюремный эксперимент [электронный ресурс] / Ф. Зимбардо. — Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

<sup>17</sup> Сент.-Екзюпері А. Ночной полет. Военный летчик. Письмо заложнику. Маленький принц / А. де Сент.-Екзюпері. — М. : Правда, 1979. — 335 с.

поставила людей перед необхідністю визнати ще одну неприємну правду — правду про суспільство. У найзагальнішому вигляді її можна сформулювати так: все те, що люди гучно відкидають як мерзотність — егоїзм, брехню, бездушність, підсиджування, кар'єризм тощо, насправді є однією з норм їхнього життя як соціальних індивідів, природним наслідком законів соціальності. Цю істину, яка повністю перевертає всі звичні уявлення про суспільство і позбавляє людину останніх ілюзій про себе, люди готові прийняти ще менше, ніж істини Коперника і Дарвіна. Вона особливо дратує своєю очевидністю, і тому заперечується з порога»<sup>6</sup>. Після другої світової на планеті відбулися ще сотні війн між різними народами. Радянський Союз, в якому ми жили, із-за неврахування людського фактора, помилок в управлінні, зазнав поразки у третій світовій інформаційно-психологічній війні. Отже, проблема — в людині. Людина повинна сама стати людиною, відповідно до вимог часу. Сучасний соціум, де тисячоліттями механізмом прогресу була жадібність, породив систему криз і за інерцією веде людство до катастрофи. Нами сучасна криза та порядок виходу з неї представляється своєрідним чином (рис. 3). Великою проблемою в плані виведення людства з кризи є антропологічна криза європейської моделі людини. Чим можна пояснити подібне?

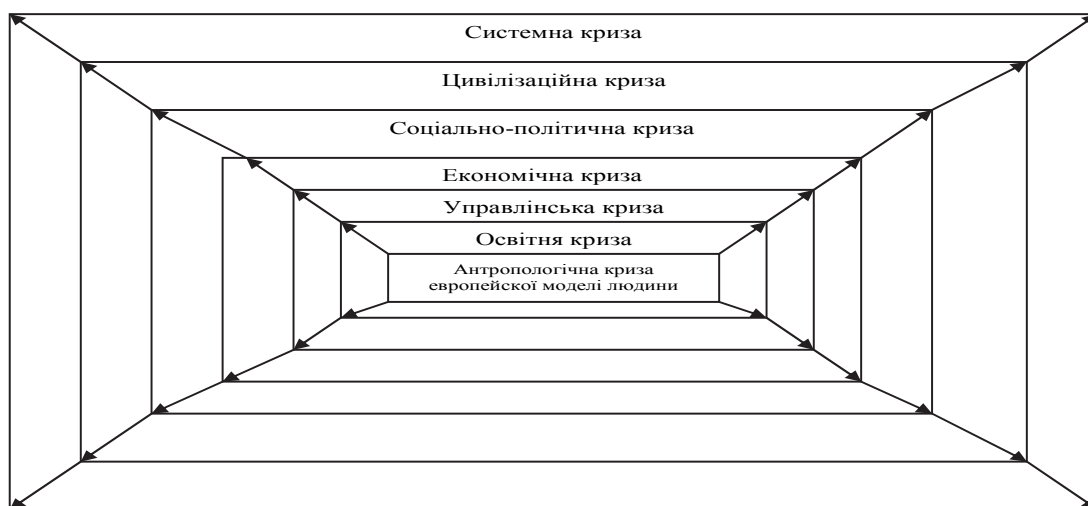


Рис. 3. Послідовність виходу людства з кризи

На думку Г. Гурджієва, сучасна людина спить ... «ми фактично спимо ... ми лише уявляємо, що пильнуємо. ... Ми бажаємо пробудитися, коли розуміємо, що спимо ... необхідно усвідомити, що уві сні ми безпорадні»<sup>23</sup>. Г. Гурджієв пропонував людині, яка бажає пробудитися, розвинути свою свідомість, самосвідомість, волю, мислення тощо, але, головне, він повинен самовизначитися на саморозвиток, тобто людина має почати собою керувати, мусить опанувати теорію і практику СМ. Він вважає, що природа «розвивала людину до певного ступеня, після чого його подальший розвиток залежить від нього самого»<sup>23</sup>. Американський фахівець з геоекономіки Д. Кортен створену кризу пояснює «економічною глобалізацією», що породжує на кожному кроці «патологічну поведінку: насильство, надмірну конку-

<sup>6</sup> Зиновьев А. А. На пути к сверхобществу / А. А. Зиновьев. — М. : Центрполиграф, 2000. — 634 с.

<sup>23</sup> Успенский П. Д. Четвертый путь / П. Д. Успенский ; пер. с англ. А. Гарькавого. — М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. — 640 с.



ренцію, самогубства, наркоманію, жадібність і руйнування навколишнього середовища... Щоб приборати поглиблення дисфункції суспільства, він рекомендує: «Змінити переважну систему поглядів, цінностей та інститутів нашого суспільства — здійснити екологічну революцію, порівнянну з революцією Коперника...»<sup>14</sup>. Ним ставиться питання про локалізацію економіки та глобалізації свідомості. На думку А. Субетто, зараз відбувається зворотний процес. Значна роль у розв'язанні цього стратегічного завдання належить системі освіти, якості освіти, випереджального розвитку якості людини<sup>20</sup>. Слід погодитися з Б. Гершунским, що освіта — джерело кризи і передумова тріумфу<sup>3</sup>. Однак, «освіті все ще відмовляють у статусі впередбаченого будь-якого соціуму і людської цивілізації в цілому. І в цій недооцінці реальних прогностичних функцій освіти криється, безсумнівно, велика помилка сучасного світорозуміння»<sup>4</sup>.

Ці особливості кризової ситуації привертають увагу до людини, як суб'єкта та об'єкта управління, вимагають свого обліку у самоуправлінні ЖД і Д людиною. Отже, причина кризи в людині, але, щоб людина стала людиною, вона має навчитися керувати собою з урахуванням культури, норм соціуму. Наші дослідження показують, що СМ можливий, якщо людина навчилася самостійно мислити. В Україні в систему освіти введена програма «самоменеджмент», але не для всіх, а тільки для певної професійної спрямованості. Про нерозуміння важливості СМ у підготовці людей до ЖД і Д можна судити з того, що програму — стандарт для МОН України робили тільки економісти. У цій роботі не брали участі ні педагоги, ні психологи, ні соціологи, ні хто інший, хто пов'язаний із системою освіти людей, хто так само бачить причину системи криз на планеті.

#### ***4. Факторний аналіз впливу системи факторів на СМ***

Метою дослідження було: розкриття феноменів самоорганізації в діяльності персоналу підприємств і встановлення механізмів, що породжують їх; визначення ролі й місця індивідуального й колективного СМ персоналу й менеджменту підприємства в процесах діяльності.

Завдання факторного аналізу: 1) виділення факторів, що впливають на СМ персоналу підприємства; 2) класифікація й систематизація факторів; 3) визначення форми залежності між факторами й СМ персоналу; 4) моделювання взаємозв'язків між факторами й СМ; 5) розрахунки й оцінка впливу факторів на СМ; 6) робота з факторною моделлю. В основу дослідження покладено взаємозв'язок СМ персоналу організації, прояв феномену самоорганізації в умовах впливу системи факторів. Відповідно до предмета дослідження, розглядався вплив факторів на реалізацію найзначущих функцій СМ повсякденної діяльності персоналу організації. Для проведення досліджень ми ввели показником СМ – коефіцієнт самоменеджменту:

---

<sup>14</sup> Кортен Д. Когда корпорации правят миром / Д. Картен. — СПб. : ВиТ-принт, 2002. — 328 с.

<sup>20</sup> Субетто А. И. Качество непрерывного образования: логика развития и проблемы: лекция в Санкт-Петербург. гос. академии последип. пед. образования / А. И. Субетто. — СПб. : СПГАППО, 2005 — 75 с.

<sup>3</sup> Гершунский Б. С. Философия образования для 21 века: в поисках практико ориентированных концепций / Б. С. Гершунский. — М. : Совершенство, 1998. — 608 с.

<sup>4</sup> Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика: учеб. пособие / В. С. Гершунский. — М. : Флинта : Наука 2003. — 768 с.

Порядок дослідження визначається алгоритмом (рис. 4). Розрахунки проводилися з використанням програми « AvIEWS 30».

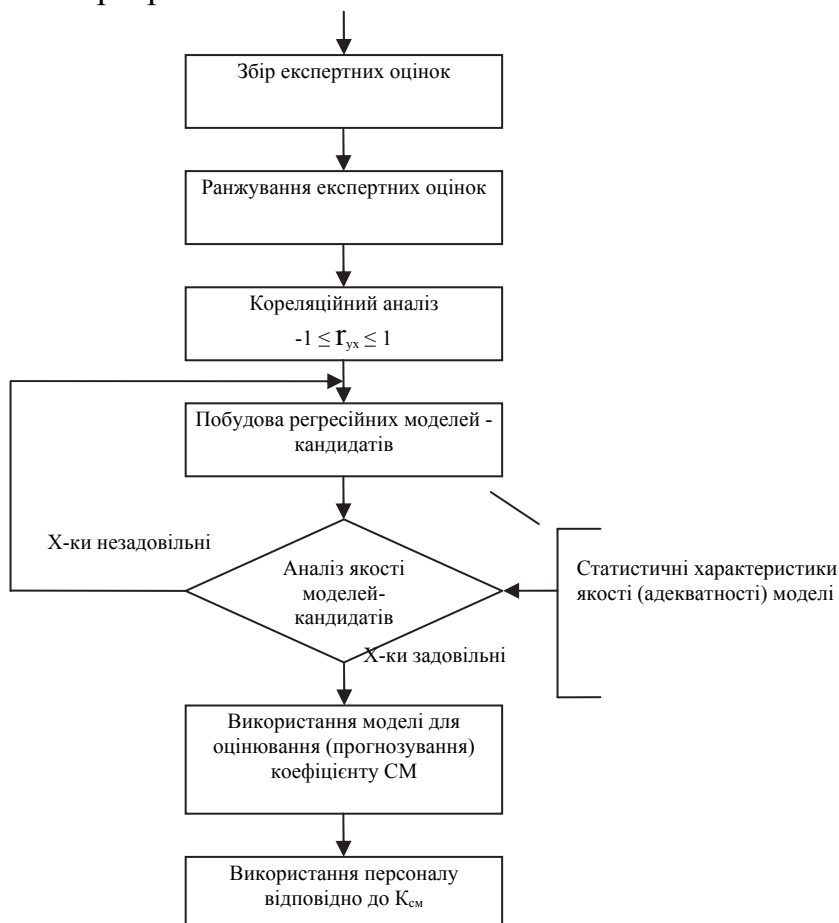


Рис. 4. Алгоритм проведення дослідження

Внаслідок дослідження виявлено систему факторів, що впливають на СМ (рис. 5).

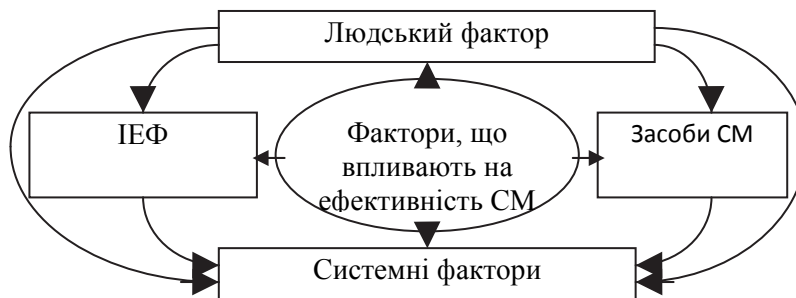


Рис. 5. Система факторів, що впливають на ефективність самоменеджменту персоналу організації

Деталізована «розгорнута» система факторів представлена на рис. 6.

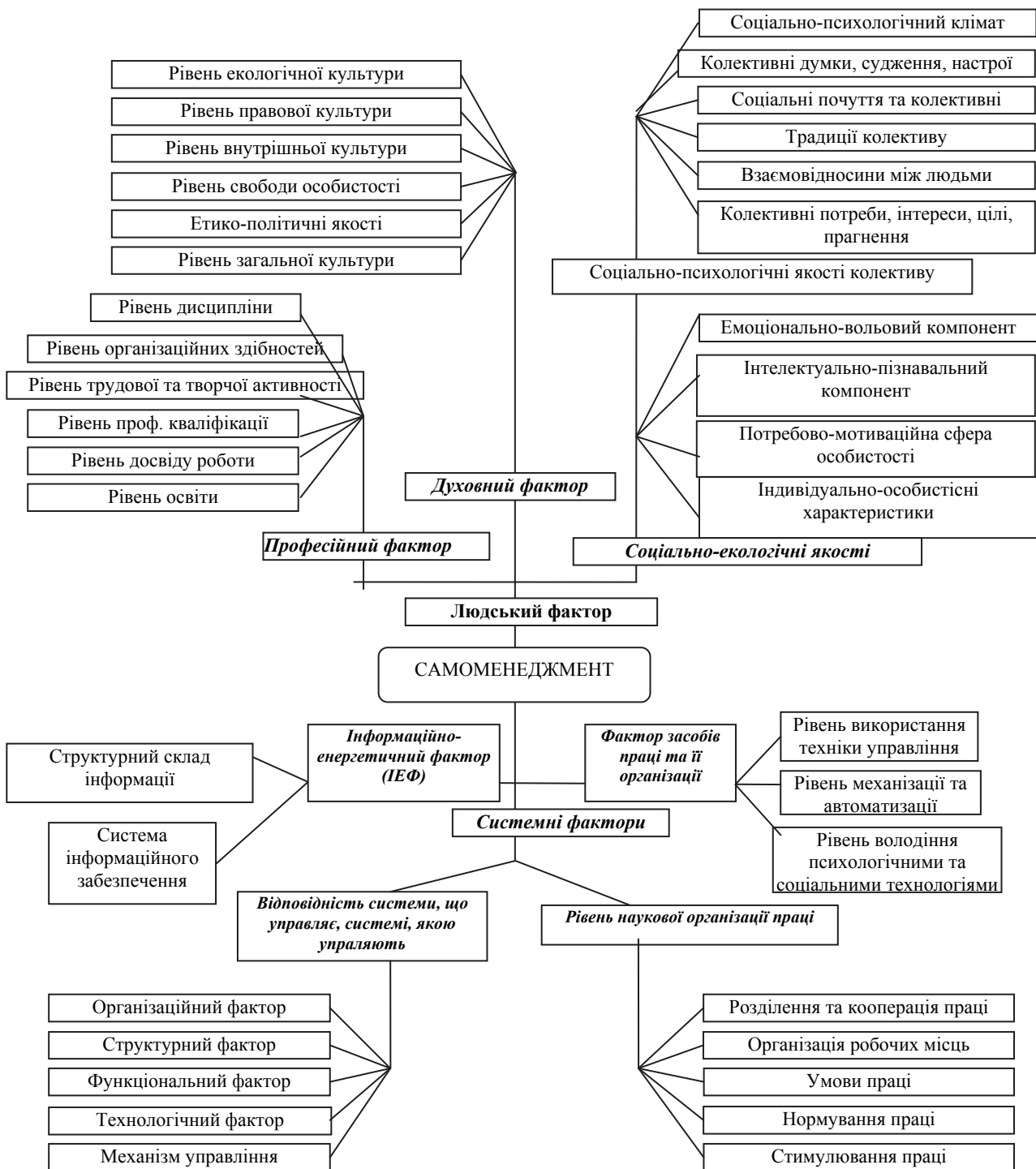


Рис. 6. Взаємозв'язок і взаємовплив факторів на вдосконалення СМ персоналу

У процесі виявлення впливу факторів на СМ персоналу реалізовано синергетичний підхід, що дає змогу виділяти факторний вплив на діяльність персоналу синергетичних закономірностей. Результати досліджень показують залежність ефективності службової діяльності від СМ у вигляді позитивної рівномірно зростаючої регресії (рис. 7).

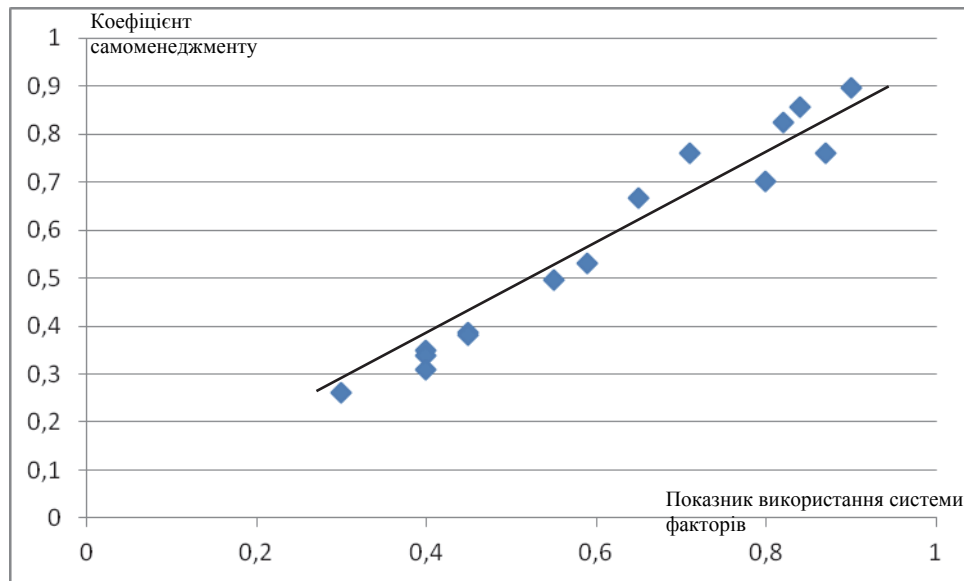


Рис. 7. Діаграма розсіяння й регресійна пряма, що відображає залежність ефективності СМ від системи факторів

### Висновки

Людина — це біосоціальна і духовна система (істота), органічно вписана в біосферу планети. Для розумного, ноосферного управління людині необхідно стати людиною, навчитися керувати собою, виходячи з вимог об'єктивних законів розвитку й управління. Основна причина криз на планеті — це наявна в соціалізації людей європейська модель людини, розуміння її ролі й місця в цивілізаційному розвитку, ставлення системи освіти до своєї функції готувати людину до життя, формування у неї необхідної культури, культури самоменеджменту, культури мислення.

Виконані дослідження дають змогу зробити висновок: використання засобів організації праці, впровадження механізації й автоматизації задають більш чіткий ритм у роботі, як при виконанні окремих операцій, так і службової діяльності в цілому; скорочуються непродуктивні втрати часу загалом, цикли управління повсякденною діяльністю. В процесі освоєння нових технологій і підвищення ефективності функцій повсякденного самоменеджменту (тайм-менеджменту) знижуються втрати людської енергії; відбувається органічна комбінація форми, структури самоуправління з комплексним застосуванням прогресивної техніки управління, що, у свою чергу, приводить до об'єктивної необхідності вдосконалення технології повсякденної діяльності і як наслідок — удосконалення людського капіталу. Застосовувані технології СМ розвивають персонал організації (формують інтелектуальний і людський капітал), є засобом удосконалення самоуправління діяльністю, підвищення «якості життя».

### Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Необхідною є зміна освітньої парадигми як системоутворювального фактору вдосконалення держави, виведення людської цивілізації з антропологічної кризи, що є основним детермінантом системної кризи в умовах нелінійного характеру розвитку, коли центральною фігурою, що реалізує «замовлення освітньої системи (суспіль-

ства)», є людина, особливо керівник навчального закладу. Підлягає обґрунтуванню, що людина-біосоціальна і духовна система, яка має автономність, здатність до самоуправління, самоорганізації, саморегулювання, само програмування, і найкращим управлінням для неї є самоменеджмент (СМ).

### Список використаних джерел

1. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление / В. Г. Афанасьев. — М. : Политиздат, 1981. — 432 с.
2. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский // Проблемы общей психологии ; под. ред. В. В. Давыдова. — М. : Педагогика, 1982. — Т. 2. — 504 с.
3. Гершунский Б. С. Философия образования для 21 века: в поисках практико ориентированных концепций / Б. С. Гершунский. — М. : Совершенство, 1998. — 608 с.
4. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика: учеб. пособие / В. С. Гершунский. — М. : Флинта : Наука, 2003. — 768 с.
5. Губин В. Философская антропология: учеб. пособие для вузов / В. Губин, Е. Некрасова. — М. : ПЕР СЭ ; СПб, 2000. — 240 с.
6. Зиновьев А. А. На пути к сверхобществу / А. А. Зиновьев. — М. : Центрполиграф, 2000. — 634 с.
7. Зимбардо Ф. Эффект Люцифера. Почему хорошие люди превращаются в злодеев. Стэнфордский тюремный эксперимент [электронный ресурс] / Ф. Зимбардо. — Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
8. Иванов В. Н. Социальные технологии в современном мире / В. Н. Иванов. — М. : Славянский диалог, 1996. — 335 с.
9. Карпичев В. Самоменеджмент: введение в проблему / В. Карпичев // Проблемы теории и практики управления. — 1994. — № 5. — С. 103–107.
10. Клейн Л. С. О человеке, тюрьмах и культуре [электронный ресурс] / Л. С. Клейн. — Режим доступа : <http://truba.com/video/261116/>
11. Клейн Л. С. Перевернутый мир / Л. С. Клейн. — 2-е изд., исправ. и дополн. — Донецк : ДонНУ, 2010. — 406 с.
12. Князева Е. Н. Мир философских идей С. П. Курдюмова [электронный ресурс] / Е. Н. Князева. — Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/>
13. Колпаков В. М. Самоменеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В. М. Колпаков. — К. : Персонал, 2008. — 528 с.
14. Кортен Д. Когда корпорации правят миром / Д. Кортен. — СПб. : ВиТ-принт, 2002. — 328 с.
15. Лукашевич Н. П. Теория и практика самоменеджмента: учеб. пособие / Н. П. Лукашевич. — К. : МАУП, 1999. — 360 с.
16. Распопов В. В. Самоменеджмент как фактор повышения эффективности менеджмента частных промышленных предприятий: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / В. В. Распопов ; Челябинский гос. ун-т. — Челябинск : ЧГУ, 2002. — 193 с.

17. Сент.-Экзюпери А. Ночной полет. Военный летчик. Письмо заложнику. Маленький принц / А. де Сент.-Экзюпери. — М. : Правда, 1979. — 335 с.
18. Слободчиков В. И. Психология человека: введение в психологию субъективности / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. — М. : Школа-Пресс, 1995. — 383 с.
19. Слободчиков В. И. Антропологический кризис европейской модели человека / В. И. Слободчиков // Кентавр. — 2005. — № 36. — С. 24–29.
20. Субетто А. И. Качество непрерывного образования: логика развития и проблемы: лекция в Санкт-Петербург. гос. академии последип. пед. образования / А. И. Субетто. — СПб. : СПГАППО, 2005 — 75 с.
21. Токарев В. Ф. Самоменеджмент: методология и практика / В. Ф. Токарев. — Нижний Новгород : Изд-во НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 1999. — 136 с.
22. Управление персоналом: энциклопед. словарь / под ред. А. Я. Кибанова. — М. : ИНФРА-М, 1998. — 453 с.
23. Успенский П. Д. Четвертый путь / П. Д. Успенский ; пер. с англ. А. Гарькавого. — М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. — 640 с.
24. Ученый в перевернутом мире // Знание – сила. — 2001. — № 7.— С. 42–49.

**Kolpakov Viktor Mikhailovich**

**SELF-FACTOR IN THE PREPARATION OF HUMAN  
TO LIFE IN MODERN SOCIETY**

Highlighted one of the problems of modern pedagogy — the changing role and place of human beings in a changing paradigm of education. The role of self-management and the place of man in his life and activities.

There is a lack of understanding the existing SM, but she emphasizes that vazhnostst management. The solution to this problem requires a deeper understanding, defining the role and place in the SM system of civilized government.

Draws attention to the need to develop a methodology of self-management (SM) as a theory and practice. Metodolgiya SM ensures its unity and integrity as an academic discipline in the system of science. SM reveals conceptual problem, showing the relationship of the basic concepts of the theory of SM. The term "person" is uncertain and many understood as a phenomenon. Man seen from the perspective of philosophical anthropology, psychological anthropology, synergy. In man stands 5 faces: the individual, subject, personality, individuality and the universe. Fixed the crisis of the European model of man and recommended sequence of human civilization from the exit of a systemic crisis. Substantiated reason anthropological crisis European model in the educational system.